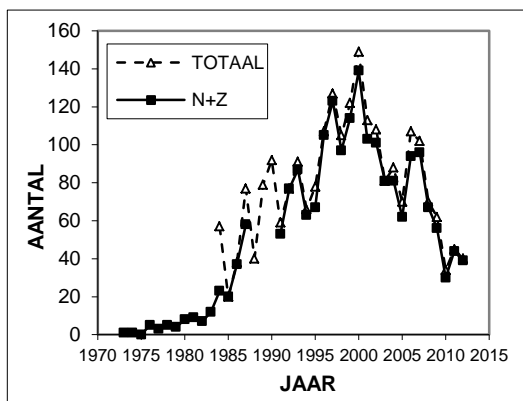

Het voorkomen van de fuut in de westelijke Eempolders

Bij een bezoek aan de Eempolders is het tegenwoordig heel gewoon om futen te zien. Dit is niet altijd zo geweest. In de eerste zes jaar van de tellingen werden maar bij tien van de ruim 150 tellingen futen waargenomen. In 1975 zag men zelfs geen enkele fuut. Er is dus duidelijk iets veranderd, en deze veranderingen blijken nog steeds door te gaan. Figuur 1 geeft de totale aantallen waargenomen futen per jaar. Als we afzien van wat slingeringen nemen de aantallen tot ongeveer 2000 toe, eerst vrij langzaam maar vanaf het begin van de jaren tachtig sneller. Daarna zet plotseling een daling in die nog steeds voort lijkt te duren. In verreweg de meeste jaren zijn de aantallen in de Oostermeent klein. Daarbij moet worden opgemerkt dat wij de futen (en ook de andere vogels) op het Eemmeer niet tellen.

Figuur 1. Totaal aantal getelde futen per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

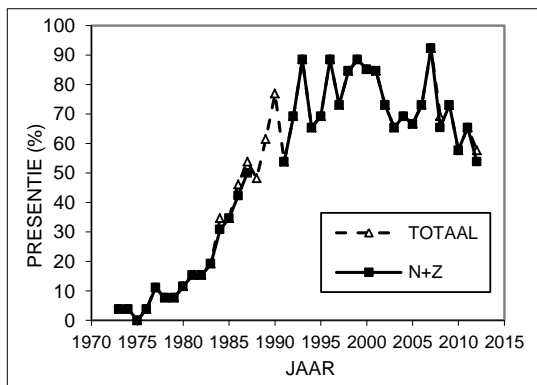
Landelijk is de fuut ook eerst toegenomen en daarna weer gaan dalen. Zowel de watervogeltellingen (in het winterhalfjaar) als de PTT tellingen (in de broedtijd) geven een toename tot 1995 en daarna weer een afname. Deze veranderingen zijn echter relatief veel kleiner dan wij in de Eempolders vinden. Ook valt op dat het maximum bij ons ongeveer vijf jaar later valt. Dit suggereert dat ook plaatselijke factoren een belangrijke rol spelen. Is er iets bekend over de veranderingen in de visstand, met name in de grotere vaarten?

De landelijke toename wordt meestal toegeschreven aan de eutrofiëring van het oppervlaktewater in Nederland. Via een toename van de hoeveelheid algen en andere planten leidt dit tot meer vis en dus meer voedsel voor de futen. De daling in de laatste jaren is dan een gevolg van de afname van de voedselrijkdom door betere waterzuivering. Bij de toename zou ook minder vervolging (vroeger werd futenbont gebruikt voor mutsen en dergelijke) een rol hebben kunnen spelen. Daardoor zijn futen ook veel minder schuw geworden en nestelen ze nu op veel meer plekken, tot zelfs in de steden toe.

We zien futen in alle deelgebieden op waaien en de grotere weteringen. Op de Eemnesservaart zijn heel vaak futen te zien. In de broedtijd is de dichtheid in het telgebied Zuid wat lager dan in Noord en het hoogst in de Oostermeent. In de winter ontbreken futen volledig in de Oostermeent en is de dichtheid in Zuid vergelijkbaar met die in Noord.

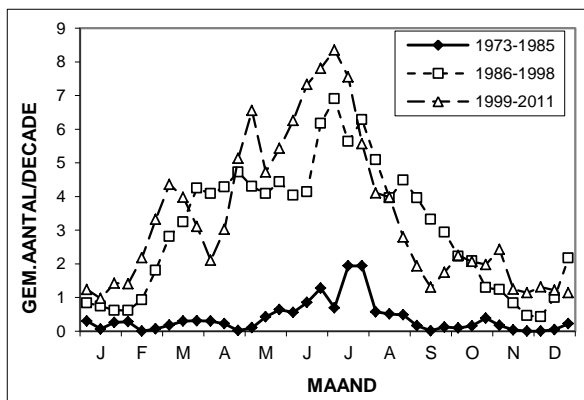
De presentie loopt min of meer in lijn met de aantallen. Ook hier ligt het maximum rond de eeuwwisseling. Bij nadere bestudering blijkt echter dat de presentie rond 1986, toen de aantallen vergelijkbaar waren met die van de laatste tijd, rond de 40% was. De laatste jaren is

de presentie ongeveer 60%, de gemiddelde aantallen per telling waarbij futen werden gezien zijn dus gedaald.

Figuur 2. Presentie van de fuut per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de stippellijn de totale aantallen.

Figuur 3 geeft de verdeling over het jaar voor drie periodes van dertien jaar. Voor alle periodes ligt het maximum in juli. Bij het begin van de tellingen zag men buiten de broedtijd bijna geen futen. Tegenwoordig zijn er ook 's winters wel futen, maar het is duidelijk dat het grootste deel van onze broedvogels dan wegtrekt. Bekend is dat er in deze periode concentraties van duizenden futen op de grote wateren optreden. In de loop van februari en maart nemen de aantallen futen weer toe. Dat betekent dat er futen weer terugkomen om te broeden. Er komen ook futen uit het noordoosten naar Nederland om te overwinteren. De resultaten bewijzen dat deze futen vroeger zeker niet naar de Eempolders kwamen, er waren in de winter immers geen futen. Ook tegenwoordig zijn er geen aanwijzingen dat hier buitenlandse futen overwinteren.

Figuur 3. Gemiddeld aantal futen per decade voor drie periodes van dertien jaar.

Het blijft natuurlijk intrigerend waarom de aantallen in de Eempolders zo sterk veranderen. Zowel de toename als de afname vonden plaats over het hele jaar, wat suggereert dat we vooral met plaatselijke broedvogels te maken hebben. Als er schommelingen in aantallen vogels optreden zijn die het grootst in de marginale gebieden. Het lijkt er op dat voor de fuut de Eempolders geen optimaal biotoop zijn. Als in betere gebieden de aantallen teruglopen komen daar territoria vrij en krijgen onze vogels de kans om die over te nemen. Het kan ook zijn dat het broedsucces het sterkst terugloopt in gebieden waar het grootbrengen van jongen toch al veel moeite kostte. Een beetje verslechtering betekent dan al gauw dat de populatie terugloopt.

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht

Hornman M., Hustings F., Koffijberg K., van Winden E., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2008 Watervogels in Nederland 2008/2009. SOVON-monitoringrapport 2011/03, Waterdienstrapport BM 10.24. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.